

Weven

Schering en inslag in de 21ste eeuw

In het TextielLab van het TextielMuseum in Tilburg vindt een hechte samenwerking plaats tussen opdrachtgevers en technisch medewerkers. Hoe inspireert weven aan computergestuurde Dorniermachines de hedendaagse ontwerpers?

Monika Auch

1

Weven is de oudste binaire techniek - een draad gaat omhoog of omlaag: 0 of 1. De negentiende eeuwse Jacquard-getouwen gebruikten vervangbare kaarten om een volgorde van acties - het afwisselend optillen van draden - aan te sturen. Het veranderen van de weefpatronen door het omwisselen van kaarten was een belangrijke conceptuele stap in het ontwikkelen van computerprogramma's en het invoeren van data. Daarmee waren in de twintigste eeuw redelijk eenvoudig digitale software en weefmachines te ontwikkelen, die de met behulp van kaarten gestuurde Jacquard-weefmachines vervingen. Sinds de jaren negentig heeft dat een snelle ontwikkeling doorgemaakt; kunstenaars en ontwerpers staan bij het TextielLab in de rij om hun projecten te laten weven. In het TextielLab staan drie computergestuurde Dornier Jacquard-grijperweefmachines. Alle machines zijn 200 cm breed en hebben een weefbreedte van 170 cm. Doorlopende patronen tot een breedte van 170 cm kunnen worden geweven. Na krimp resteert circa 165 cm. De machines zijn in staat om complexe stoffen te weven, waarbij over de gehele breedte het patroon kan variëren. Er is een ruime keuze aan garens zoals biologisch katoen, linnen, raffia en papier, wol, mohair, zijde en paardenhaar, halfsynthetische garens zoals viscose, synthetische garens zoals polyester, acryl, lurex en nylon,

metaalgarens en zelfs stroomgeleidende garens. De weefpatronen kunnen van de eenvoudige platbinding - één over en één draad onder - tot ingeweven motieven variëren. Er zijn heel ingewikkelde technische weefsels mogelijk en de ontwikkelmogelijkheden zijn oneindig. Daarmee heeft iedere ontwerper/kunstenaar al een duizelingwekkende keuze aan combinaties voor geweven werk. De keuze wordt dan mede bepaald door de vraag of het textiel flexibel, elastisch of stijf moet zijn en welk doel het zal dienen. Weefsels zijn door de hechte binding van de draden met elkaar stugger dan breisels en bijzonder geschikt voor interieurtextiel, maar ook voor mode en tapijten. Breien of borduren met de computergestuurde machines is nog door de amateur te bevatten, weven daarentegen is een technisch ingewikkeld proces.

Productontwikkelaar

Productontwikkelaar Marjan van Oeffelt begeleidt kunstenaars en ontwerpers bij het omzetten van hun plannen in de specifieke software, de keuze in de bindingen, de hoeveelheid kleuren en het materiaal. De technische beslissingen en adviezen over materiaal zijn gebaseerd op haar grondige opleiding in textiele vormgeving. De andere leden van het team, productontwikkelaars en technische medewerkers, zijn eveneens gespecialiseerde wevers die de software

beheersen en combineren met een jarenlange ervaring in productontwikkeling en kennis van materialen.

Bij het doorbladeren van de jaarboeken van het TextielMuseum valt op, dat vaak fotografische afbeeldingen worden omgezet in geweven textiel. Textiel heeft immers een andere uitstraling dan een print op papier of een schilderij; het benadrukt de materialiteit van een afbeelding. Kunstenaar Teun Hocks heeft zijn humoristische scènes laten weven als groot wandkleed voor het auditorium van Tilburg University. Fotograaf Frans Berens ervoer dat de omzetting van grijstinten van een print op papier naar textiel de afbeelding toch een rijkere diepte gaf. Marjan van Oeffelt vertelt: 'Afbeeldingen worden bij voorkeur op zo hoog mogelijke resolutie als Tiff-bestand aangeleverd. De opdrachtgever of kunstenaar kan thuis in Photoshop al veel voorbereiden. Belangrijk is om te weten, dat de kleuren gereduceerd worden tot ca. twintig kleuren en dat contrastrijke kleuren beter werken. De kleurkeuze wordt uiteindelijk bepaald door de keuze van de garens omdat bijvoorbeeld mohairgaren licht anders reflecteert dan een gemercenterd katoen, linnen of zijden garen. Het TextielLab heeft zelf een grote keuze aan garens in voorraad. Ook de keuze van de binding zal de kleur beïnvloeden; zo zal een satijnbinding, waar meer draden boven komen te

liggen, een krachtigere kleur geven dan een platbinding waar de draden elkaar om en om kruisen. Uiteindelijk zal de menging van de kleuren er ook anders uitzien als het weefsel van de machine komt, omdat de spanning eraf is. Al deze keuzes worden in samenspraak met de kunstenaar gemaakt.' De productontwikkelaar maakt een inschatting van de benodigde werktijd en er worden proefstaaltjes vervaardigd om de eerste keuzes in detail te beoordelen. Het TextielMuseum heeft veel opdrachten en een monopoliepositie in Europa, daarom kan de wachttijd voor een project oplopen tot drie maanden.

Bijzondere weefsels

Naast platte wandtapijten worden in het TextielMuseum ook driedimensionale weefsels geweven zoals bijvoorbeeld de *Archi Folds* van ontwerpster Samira Boon. Deze flexibele architectonische weefsels zijn staaltjes van innovatief vernuft, de combinatie van garens en weeftechniek is spectaculair. De *Archi Folds* zijn geïnspireerd op traditionele origami-vouwtechnieken en worden in het interieur als grote *room-dividers* toegepast.¹

Een ander spraakmakend project is de 'Cosmic Curtain' voor de Nationale bibliotheek in Qatar, ontworpen door OMA-architecten. Het project onder leiding van Inside Outside/Petra Blaisse was van enorme omvang en is in twee jaar tijd in het TextielLab ontwikkeld. De functie van het zevenhonderd meter lange, opvouwbare gordijn is om in een grote, open ruimte flexibele afscheidingen te creëren. Het weefsel moest sterk, beweeglijk, brandwerend en verplaatsbaar zijn zonder aan esthetische kwaliteit te verliezen. Hiervoor werd een speciaal garen, een viscose/raffia-mengsel ontwikkeld, dat een glad oppervlak heeft en licht terugkaatst. Bovendien moest het weefsel met een speciaal procedé brandwerend worden gemaakt. De gordijnen hebben diep blauwe en zilverkleuren, die de sterrenhemel van de woestijn verbeelden. Het proces van onderzoek en ontwikkeling in samenwerking met de verschillende partners werd in de tentoonstelling 'Co-Creatie' (januari 2016 - maart 2017) getoond.

Internetweefsels

Rafaël Rozendaals (1980) werk veroorzaakt niet meteen te benoemen, sterke associaties: direct van het netvlies naar het visuele geheugen. Net als een woord dat op het puntje van je tong ligt. De Nederlands-Braziliaanse kunstenaar die in New York leeft en werkt, gebruikt dan ook het alomtegenwoordige internet als onderwerp van zijn kleurrijke werk. Rozendaal maakt websites als onafhankelijke kunstwerken met voor hem typerende grote kleurvlakken. In de voor zijn werk unieke geweven serie wandkleden heeft hij de digitale esthetiek omgezet naar materiaal. Hij programmeerde een internet plug-in, die de kleuren random selecteerde en aan de website secties toevoegde. De hieruit resulterende patronen zijn in felle kleuren geweven. De titels van de werken refereren aan hun oorsprong: *15 05 11 Pinterest of 15 05 05 Twitter*. De doeken zijn in een satijnbinding geweven om

de witte ketting te bedekken. De garens zijn felle popkleuren maar gemêleerd om diepte te geven. Het werk van Rozendaal is wereldwijd getoond, onder andere op Times Square, het Centre Pompidou en op de Biënnale van Venetië. Over zijn werk zegt hij: 'Ik surf elke dag op het web. Als ik een mooie compositie vind dan maak ik een screenshot, net als digitale fotografie. Ik heb er duizenden van. De echte uitdaging is het maken van een selectie. Het omzetten naar tapijten dwingt me om een keuze te maken. Het omzetten van digitaal werk naar een fysiek object door middel van weven, doet me focussen. De software is snel en beweeglijk, textiel is duur en

zoeker een totaalbeleving te bieden en onze twee werelden van werkplaats en museum nog beter met elkaar te verbinden: we willen een nieuwe publieksvriendelijke weefmachine aanschaffen, zodat de bezoeker een theedoeke naar eigen ontwerp kan maken. Je komt ons museum binnen als bezoeker en gaat eruit als maker!'

Monika Auch is beeldend kunstenaar en redactielid.

Noot

1 Een interview met ontwerpster Samira Boon over de *Archi Folds* is te lezen in TxP 241.

2

3

langzaam. Het vertraagt mijn proces en helpt me om te pauzeren en te reflecteren. Weven is als mechanisch schilderen.' Bij Rozendaal is weven, de eerste binaire techniek van de mens, in een cirkelbeweging van snelle digitale software teruggekomen tot een oefening in geduld.

Museumbezoeker als wever

In mei heeft het TextielMuseum de felbegeerde BankGiro Loterijprijs als 'Museum van het jaar' gewonnen. Directeur Errol van de Werdt zegt: 'We gebruiken het gewonnen bedrag om de be-

4

1 **Rafaël Rozendaal, *Abstract Browsing* - 15 05 11 Pinterest, geweven, 144,1 x 266,1 cm (foto: Don Lewis).**

2 **Inside Outside/Petra Blaisse, *Cosmic Curtain-detail*, geweven (foto: Inside Outside).**

3 **Samira Boon, *Archi Folds M-series*, 2015, geweven, monofilament en papier, TextielLab, TextielMuseum Tilburg (foto: Josefien Eikenaar).**

4 **Inside Outside/Petra Blaisse, *Cosmic Curtain-detail*, geweven (foto: Inside Outside).**